

Jerzy Gocko, Ekonomia a moralność. Poszukiwania teologicznomoralne, Lublin 1996, ss. 397.

Misją, czyli podstawową drogą Kościoła, jest człowiek jako osoba. Nie jest on istotą wyizolowaną, ale tkwiącą, funkcjonującą i działającą w określonej rzeczywistości polityczno-społeczno-gospodarczo-kulturowej. Ta rzeczywistość stanowi nieodzowny kontekst życia i działania człowieka. Jeśli zatem misją Kościoła jest służba zbawieniu człowieka, to Kościół wierny temu postannictwu nie może być obojętny na kontekst życia i działania człowieka. Tu też znajduje swoje uzasadnienie potrzeba wypowiedania się Kościoła na szeroko rozumiane sprawy społeczno-gospodarcze, przy czym nie chodzi o prowadzenie gospodarki, kierowanie sprawami życia społecznego, zajmowanie się działalnością polityczną, ale o dobro człowieka, któremu owa

rzeczywistość może utrudniać albo ułatwiać zbawienie. Jednym z fundamentalnych obszarów owego kontekstu życia człowieka jest obszar życia gospodarczego. Musi on także być uwzględniany we współczesnym nauczaniu Kościoła, tym bardziej, iż podobnie jak wszystkie inne płaszczyzny życia ludzkiego, także i ta płaszczyzna rodzi wiele moralnych i społecznych dylematów.

W tym kontekście należy widzieć publikację książkową Jerzego Gocko zatytułowaną: *Ekonomia a moralność. Poszukiwania teologicznomoralne*. Jest to rozprawa doktorska tego autora. W swej obecnej treści niewiele odbiega ona od pierwowzoru noszącego tytuł: *Życie gospodarczo-społeczne w wybranych posoborowych publikacjach teologicznomoralnych*.

Głównym przedmiotem zainteresowania autora jest próba ukazania życia gospodarczo-społecznego z perspektywy chrześcijańskiej, jako jednego z podstawowych obszarów zaangażowania człowieka, uczyniona w oparciu o wybrane posoborowe publikacje teologicznomoralne (s. 18). Można powiedzieć, że chodzi o odpowiedź na pytanie: na ile i w jakim zakresie życie gospodarczo-społeczne, jako jeden z podstawowych obszarów funkcjonowania człowieka, znalazło swoje odbicie w posoborowych publikacjach teologicznomoralnych? Chodzi zatem o próbę syntezy propozycji moralności gospodarczej, jakie zostały wypracowane w okresie posoborowym. To jest główny cel publikacji. Dotyczy on moralności gospodarczej w obrębie katolickiej teologii moralnej.

W tym miejscu podkreślić należy, że autor podejmuje zagadnienie jakościowo ważne na gruncie analiz naukowych. Próba syntezy moralności gospodarczej w publikacjach teologicznomoralnych, jest zagadnieniem o ogromnym ciężarze naukowym. Jest to także zagadnienie naukowo trudne. Dotyczy bowiem z jednej strony całego obszaru literatury posoborowej, z drugiej zaś strony istotnego okresu czasu (30 lat). Podkreślić także należy, że autor podejmuje problem nowatorski w ścisłym tego słowa znaczeniu. Ani bowiem w literaturze polskiej, ani też zagranicznej nie ma całościowej syntezy moralności gospodarczej w posoborowych publikacjach teologicznomoralnych. Na podkreślenie zasługuje także doskonałe uzasadnienie podjętego przez autora zagadnienia. Z jednej strony uzasadnienie to stanowi system pytań kreślących szeroką płaszczyznę dylematów i wezwań, przed którymi staje także chrześcijanin, który musi uczestniczyć w skomplikowanej i moralnie nieobojętnej rzeczywistości, jaką jest współczesne życie gospodarcze, z drugiej zaś strony uzasadnienie to stanowi wykazanie braku w literaturze wspomnianej już syntezy moralności gospodarczej. Stwierdzić zatem należy, że ks. J. Gocko w swojej publikacji podejmuje zagadnienie jakościowo ważne, znaczącej rangi naukowej, w pełni nowatorskie.

Na podkreślenie zasługuje jasna i logiczna konstrukcja publikacji. Jest ona podporządkowana głównemu założeniu badawczemu, jakim jest synteza propozycji moralności gospodarczej wypracowanej w okresie posoborowym w publikacjach teologicznomoralnych. Dlatego autor z przejrzystą i jasną konsekwencją w rozdziale I (s. 29-65) ukazuje najważniejsze perspektywy rzutujące na teologiczno-eklezyjalny charakter nauczania społecznego Kościoła. Chodzi o odpowiedź na pytanie: czym jest nauczanie społeczne Kościoła?

Drugi rozdział (s. 67-123) ukazuje tendencje rozwojowe w ramach katolickiej teologii moralnej, zapoczątkowane jeszcze pod koniec ubiegłego stulecia, a dopełnione posoborową odnową. Refleksja kościelna nad problematyką życia gospodarczo-społecznego, dokonywana w obszarze teologii moralnej nie może pominąć analizy teologiczno-antropologicznych podstaw tej dziedziny ludzkiego zaangażowania. Stąd też w rozdziale III (s. 125-193) autor podejmuje próbę określenia tego, na jakie fundamentalne perspektywy teologiczne zwracają uwagę w swoich opracowaniach teologowie moraliści okresu posoborowego.

Konsekwentnie dalej w dwóch pozostałych rozdziałach autor podejmuje zagadnienia bardziej szczegółowe, które tworzą zasadniczy obszar analiz i badań dla opracowania moralności gospodarczej. I tak rozdział IV (s. 195-269) jest poświęcony moralno-społecznym aspektom życia gospodarczego. Z kolei rozdział V (s. 271-339) dotyczy zasadniczo moralnej oceny

głównych systemów społeczno-ekonomicznych. Publikacja zatem w swej strukturze jest jasna i logiczna. Poszczególne rozdziały wyczerpują problem postawiony w jej tytule.

W badaniach dotyczących zasadniczego problemu publikacji jej autor musiał przeprowadzić szeroka kwerendę bibliograficzną. Zgromadził i wykorzystał ogromny zestaw literatury w postaci: podręczników teologii moralnej, podręczników zbiorowych, słowników, samodzielnych monografii, licznych artykułów. W tym miejscu podkreślić należy, że zgromadzona przez autora literatura obejmuje praktycznie wszystkie najważniejsze ośrodki teologiczno moralne w świecie i dlatego może być uważana za reprezentatywną dla całości posoborowej teologii moralnej. Autor zatem musiał wykonać olbrzymią pracę dotyczącą nie tylko zestawu literatury, ale także jej gruntownej analizy. O dobrej analizie literatury świadczy bowiem faktyczne jej wykorzystanie w rozprawie.

W niniejszej recenzji trudno silić się na ukazanie pełnej treści omawianej publikacji, a tym bardziej ustosunkować się do poszczególnych tez. Musi wystarczyć ogólne zapewnienie o istotnej wartości poznawczej i naukowej przedstawionych w niej analiz, wniosków i tez.

W podsumowaniu podkreślić należy, iż mamy przed sobą interesującą publikację dotyczącą związku ekonomii z moralnością. Ta problematyka jest dziś szczególnie ważna i domaga się także naukowych refleksji. Stąd też z radością odnotować należy, iż publikacja o takiej tematyce ukazała się na polskim rynku wydawniczym. Jest ona znaczącym wkładem w toczącą się dyskusję na temat życia społeczno-gospodarczego w jego etycznym wymiarze. Należy zatem wyrazić przekonanie, iż stanowić ona będzie cenne źródło naukowych przemyśleń dla znawców tej problematyki, jak również odpowiedzialnych za całokształt życia gospodarczego. Wykorzystana także być winna w wykładach tej problematyki zarówno w uczelniach ekonomicznych, jak i humanistycznych.

ks. Henryk Skorowski SDB